Haset, gıpta ve kardeşlik!

Abdulkadir Bey: “Haset ve gıpta nedir? Kardeşlik mesleğinde hangisi hangi oranda zararlıdır? Her ikisi de zararlı mıdır? Faydalı yönleri var mıdır?”

Hasette kıskançlık, çekememezlik ve başkasının iyi hâlini istememek gibi bir kötü huy var. Gıpta ise hasede nisbeten oldukça masum. Gıptada başkasını iyi halinden dolayı içten tebrik etme, onu mümkünse örnek alma, onun gibi olmaya azmetme gibi iyi huylar söz konusudur.

Gıptanın haset yönü yoktur. Zaten gıpta hasede doğru kaydığı anda, gizli de olsa kıskançlık ve çekememezlik hemen devreye girdiği için artık buna gıbta denmez. Çünkü gıbta ruhuna “çekememezlik” gölgesi düşmüştür, çünkü gıbta safiyetini, günahsızlığını ve masumiyetini kaybetmiştir, çünkü gıbtanın içine hasedin kiri ve ihaneti düşmüştür. Artık bu his gıbta olmaktan çıkmış, haset olmuştur.

Gıbta “göz” gibidir; kıl kadar eğriliği kabul etmez, hadekasına batar. Gıbta berrak su gibidir, az bir haset pisliği kendisini bulandırır, kendi mahiyetini olumsuz biçimde değiştirir, özünü ve mayasını bozar.

İhlâs Risâlesinde ihlâsı kıran mânilerden ikincisinde sözü geçen “gıpta” aslında bir güzel huydan başka bir şey değildir. Gerek o bölümde, gerekse İhlâs Risâlesinde hasede zaten yer yoktur. Çünkü ihlâsı kazanmayı en mühim bir vazife bilen Nur Talebesinin hasetle zaten işi yoktur. Esasen hasetle ihlâsın bir arada bulunmasına imkân da yoktur. Çünkü haset, ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi, sâlih amellerin tamamını yiyip bitirmektedir; haset ihlâsı elbette kökünden kurutmaktadır.

“Gıbta” mefhumunun geçtiği satırları hatırlayalım. Üstad Hazretleri orada der ki: “Evet Risâle-i Nur şakirdlerinin kalbi, aklı, ruhu; böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefs-i emmâre bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir. Bir derece hükmünü; kalb, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalb ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risâle-i Nur’un verdiği tesire binaen itimad ediyorum. Fakat nefs ve heva ve hiss ve vehim bazan aldatıyorlar. Onun için, bazan şiddetli ikaz olunuyorsunuz. Bu şiddet, nefs ve heva ve hiss ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız. Evet, eğer mesleğimiz şeyhlik olsa idi, makam bir olurdu veyahut

mahdud makamlar bulunurdu. O makama müteaddid istidadlar namzed olurdu. Gıbtakârane bir hodgâmlık olabilirdi. Fakat mesleğimiz uhuvvettir. Kardeş kardeşe peder olamaz, mürşid vaziyetini takınamaz. Uhuvvetteki makam geniştir. Gıbtakârane müzahameye medar olamaz. Olsa olsa, kardeş kardeşe muavin ve zahîr olur; hizmetini tekmil eder. Pederane, mürşidane mesleklerdeki gıbtakârane hırs-ı sevab ve ulüvv-ü himmet cihetiyle çok zararlı ve hatarlı neticeler vücuda geldiğine delil: Ehl-i tarikatın o kadar mühim ve azim kemalâtları ve menfaatleri içindeki ihtilâfatın ve rekabetin verdiği vahim neticelerdir ki; onların o azim, kudsî kuvvetleri bid'a rüzgârlarına karşı dayanamıyor."1

Yukarıda ısrarla "haset"ten kaçınılır ve "gıbta" kavramı tercih edilir. Çünkü:

1- Maneviyatta ilerleyen, imana hizmet eden ve yüksek makamlara talip olanlar "haset" gibi bir kötü duyguyu zaten içlerine sindiremezler, ruhlarında barındırmazlar; içlerinden söküp atarlar.

2- Böyle maneviyat erleri yüksek makamlara talip olurlarken haset ile değil, gıbta ile hareket ederler. Yani daha yüksekte olana imrenirler, onu takdir ederler, ona duâ ederler ve elbette onun gibi olmaya çalışırlar, onun hâline ve makamına ulaşmaya gayret ederler, fakat onu kıskanmazlar. Bununla beraber, şeyhlik mesleklerinde bir öne çıkma yarışı bulunur. Fakat bu yarışta "haset" yer almaz, "gıbta" ölçüleri hâkim olur.

Nur Talebeliğinde buna da lüzum yoktur. Çünkü ne ulaşılacak makam vardır, ne oturulacak post vardır. Çünkü Nur Talebelerinin mesleği "uhuvvettir", yani tam kardeşliktir. Nur Talebeliğinde zirve makam, kardeşlik makamıdır. Kardeş kardeşe karşı büyüklük içine giremez, mürşid vaziyeti alamaz. Kardeşlik mesleğinde herkes gücü, kudreti ve istidadı oranında bir ucundan tutar, tuttuğu bütünün tüm sevabına mazhar olur. Gıpta içinde de olsa bir "öne çıkma" yarışına meydan verilmez. Herkes yaptıklarıyla, farklılıklarıyla, özel kabiliyetleriyle üstündür. Herkes "bir numaradır."

Bir yemeğin tuzu biberine karşı, salçası yağına karşı nasıl üstünlük vaziyeti takınmaz, makam sevdasına düşmeye gerek duymaz ve hepsi "kardeşçe" bir araya geldiğinde "yemek lezzetini" ortak olarak verirlerse, şeref nasıl hepsine ortak olarak gider, şan nasıl hepsinin ortak malı olursa; kardeşlik mesleği de böyledir. Kardeşler şanda, şerefte, hizmette, manevî lezzette, sevapta, makamda, mevkide, mertebede eşittirler. Himmet hepsinindir, hizmet hepsinindir, gayret hepsinindir; gücü ve kudreti olmayan niyetiyle ve ihlâsıyla hepsinin sevabına sahip olur. En yüksek sevap, aynı yükseklikte, bölünmeden, eşit olarak, hepsine birden gider.

Kardeşlik mesleğinde, sevap ve makam şahs-ı manevînin olduğundan, bireysel olarak "gıbtakârane hırs-ı sevab"a, yani topluluktan ayrı ve şeytanın da zarar verebileceği bir sevap hırsına lüzum duyulmaz; ancak hiç durmaksızın hizmete ihtiyaç duyulur. Şahs-ı manevî sırrı, yani toplu olarak hareket etme sırrı bunu gerektirir. Uhuvvetin ve kardeşliğin doyulmaz lezzeti de buradadır.

Dipnotlar:

1- Lem'alar, s. 228